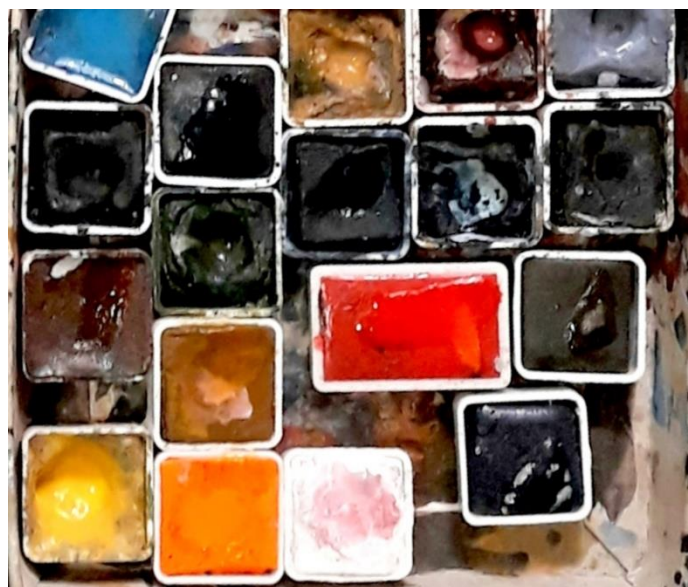

**MEZI MRAKEM A VLNOU
TÓNY OBRAZŮ
ZELENĚNÍ ZELENÉ
HLEDÁNÍ OBRAZU
téma: akvarel**

výtvarný úkol na doma / doprovodný edukační materiál
k vybraným dílům ze sbírek Galerie hlavního města Prahy

Připravili jsme pro Tebe sérii čtyř výtvarných zadání, která se mohou stát inspirací pro Tvou vlastní tvorbu.

Díky nim budeš mít příležitost blíže se seznámit se čtyřmi umělci, jejichž díla jsou součástí umělecké sbírky Galerie hlavního města Prahy. Každý z autorů je jedinečný a jedinečným způsobem také přistupuje ke své tvorbě.

Dnes se setkáš s díly, která jsou **konkrétní** (někdy se jim říká zobrazující nebo figurativní), i s díly která jsou **abstraktní** (nazývána také jako nezobrazující nebo nefigurativní).

- Ta první, **konkrétní**, zachycují svět, který můžeme vidět okolo sebe. Na těchto obrazech zpravidla nalezneme **lidské figury, krajinu, předměty, květiny** a podobně.
- **Abstraktní** díla naopak nezobrazují reálný svět kolem nás, ale snaží se zachytit **pocity, představy nebo principy tohoto světa**. Tyto obrazy na nás působí především svou **barevností a uspořádáním tvarů**.

Každý z úkolů je trochu odlišný a pobízí k experimentu, nalézání výtvarného vidění a procvičování barevného cítění.

Všechny úkoly pak spojuje **výtvarná technika**, kterou můžeš svá díla tvořit. Jde o **malbu vodovými a případně akvarelovými barvami**. Pro své vlastnosti nepatří k technikám nejjednodušším, ale **při práci s ní můžeš rozvíjet své výtvarné dovednosti, zkoušet nejrůznější možnosti a získávat tak nové zkušenosti**.

Následující výtvarné úkoly Ti ukáží, jak s barvami pracovat, čeho můžeš využít, že každá zdánlivá chyba se může proměnit ve hru a zajímavý experiment a také, že ponořit se do malování Ti může přinést radost, zajímavou zábavu a příjemný odpočinek.

Kdyby se Ti zdála malba barvami obtížná, **můžeš také kreslit akvarelovými pastelkami**, které lze pomocí vody rozmývat, případně lze použít **klasické pastelky**. Věříme, že Tvé obrazy budou krásné.

MEZI MRAKEM A VLNOU

Jaroslav Čermák, Marina z Roscoffu (Pobřeží u Roscoff), 1870, olej na plátně

Jaroslav Čermák patří k českým umělcům 19. století, kteří jako první odešli studovat malířství do ciziny. Již ve svých třinácti letech začal studovat na pražské Akademii. Nespokojen s akademickou výukou podle sádrových modelů odjel již po roce studia přes Mnichov, Drážďany, Berlín a Düsseldorf do Antverp, kde se zapsal na malířskou akademii do ateliéru G. Wapperse. Od roku 1850 pak žil v Paříži. Často však podnikal cesty po Evropě, mimo jiné také do jihoslovanských zemí, zvláště do Černé Hory a Dalmácie, které se staly námětem jeho romantických obrazů.

Čermák byl stále na cestách mezi Paříží a Roscoffem u Morlaix (Finistère), kde se v létě zotavoval plachtěním a rybolovem. Jeho výlety do světa si můžeme představit tak, že se na podzim vracel do Paříže a s jarem z ní odjížděl. Mezi léty 1869–1871 se usídlil v Roscoffu v Bretani. Tam býval nejraději – když se prací znaven nasytil Paříže, vsedal do své plachetní loďky. Čermák vlastnil i jednostěžňovou loď větších rozměrů, tam měl svou rybářskou chýši nebo, jak sám píše, svou „chaloupku de pêcheur“ s ateliérem.

Zadání úkolu na doma / MEZI MRAKEM A VLNOU:

Pečlivě si prohlédni tento obraz. Jaroslav Čermák na něm zachytil plachetnici houpající se na vlnách blízko pobřeží. To, že dokázal takto věrohodně namalovat vodu v podobě dešťových mraků a mořských vln, nám dokazuje šikovnost a um malíře.

Všimni si také jedné zajímavosti. Když Jaroslav Čermák maloval moře, téměř nepoužil modrou barvu. Tím, že na své lodi trávil spoustu času, měl možnost pozorovat nejrůznější podoby, které moře může mít – od blankytně modré až po temně šedivou. Ani mraky nejsou malovány jen bílou barvou. Můžeme v nich zahlédnout odstíny růžové, fialové a šedé barvy.

Zadání – jak na tvorbu:

Pokud máš chuť vyzkoušet si tento malířský úkol, můžeš se pokusit zachytit vodu v jejích různých podobách. Zamysli se nad tím, jestli bude Tvé moře klidné nebo bouřlivé, jestli oblaka budou mít podobu letních beránků nebo těžkých bouřkových mraků.

Nezapomeň na loďku s posádkou, která je také důležitou součástí námětu.

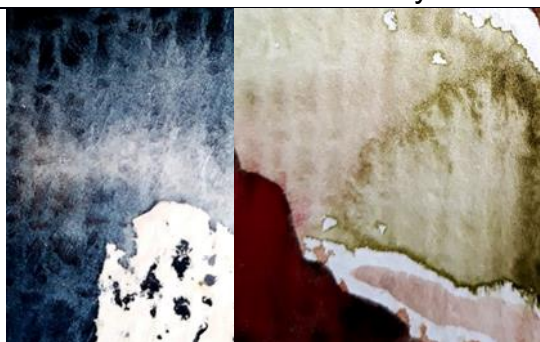
Tento námět můžeš malovat vodovými nebo dokonce akvarelovými barvami a štětcem. S touto úžasnou technikou si můžeš hrát a experimentovat.

Můžeš například:

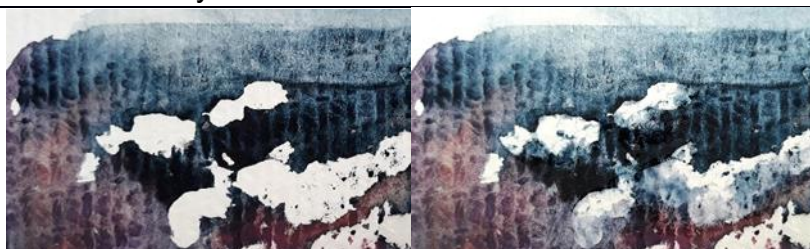
pomocí vody ředit barvu a získávat tak světlejší odstíny

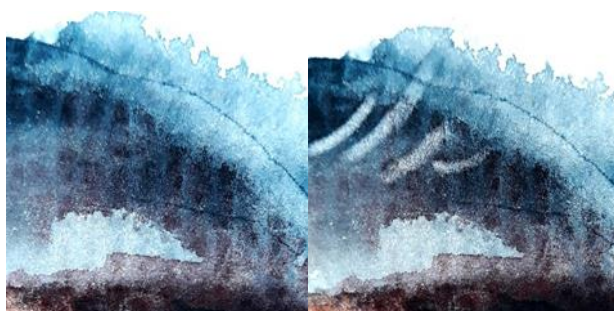
rozmývat barvu na mokrému papíře

vynechávat bílá místa na hřbetech vln a vrcholcích mraků

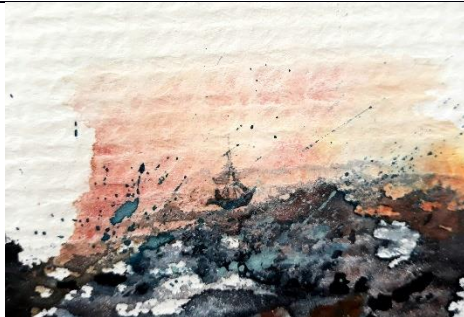
vymytým štětcem odsávat již nanesenou barvu

hrát si s nejrůznějšími barvami, jaké můžeš v přírodě pozorovat

zapojit cákání kapiček barevné vody z mokrého štětce

nasypat do vlhké barvy trošku soli

využít náhodně vzniklé barevné plochy k vytvoření nových netradičních obrazů

Kdyby se Ti zdálo, že je pro Tebe malba barvami příliš obtížná, můžeš použít tužku nebo pastelky. Tužka Ti pomůže vytvořit různé šedé odstíny, stačí jen během

kreslení přitlačit na papír, nebo naopak ruku maličko odlehčit. Díky pastelkám si můžeš vyzkoušet nejružnější kombinace barevných odstínů a jejich překrývání.

Na závěr můžeš dát lodi na Tvém obrázku jméno a představit si, kam asi pluje a co tam na posádku čeká.

Co budeš k vlastní tvorbě potřebovat:

- papír – nejlépe tvrdý
- vodové nebo akvarelové barvy
- vlasové štětce
- nádobu s vodou
- hadřík
- tužky
- pastelky

TÓNY OBRAZŮ

Alois Bílek, *Harmonie s červenými*, 1913–1914, akvarel na papíře

Po většinu svého života byl Alois Bílek figurativním malířem, až na krátké období mezi lety 1913–14. V té době jako čerstvý absolvent pražské Akademie odcestoval do Paříže, kde zůstal až do roku 1928. Tvorbě abstraktních nebo poloabstraktních kompozic se Alois Bílek začal věnovat nepochybně pod vlivem tehdejších pařížských výstav a také díky několika přátelům, kteří se pro něj stali silnou inspirací. Mezi ně patřil například básník Emil Verhaeren nebo malíř František Kupka. V tomto kulturním klimatu vytvořil v roce 1913 řadu abstraktních akvarelů vybudovaných na více méně muzikalistických principech harmonie tvarů a především barev, které byly jeho hlavním zájmem i v pozdější době. Tato díla byla vystavena od 17. 12. 1913 do 10. 1. 1914 v Galerie d'Art decoratif v rue Laffitte v Paříži a na Salonu nezávislých (Les Independants) 1914. Bílek se tím stal jedním z prvních bezpečně doložených tvůrců nefigurativního umění vůbec.

Zadání úkolu na doma / TÓNY OBRAZŮ:

Inspirací pro tento úkol se nám stane samotný název akvarelu od Aloise Bílka *Harmonie s červenými*. Slovo harmonie pochází z řečtiny a znamená „hodit se k sobě nebo také spojovat“. Nejčastěji se toto slovo používá v souvislosti s hudbou, kde popisuje soulad, souzvuk nebo souznění hudebních tónů. Harmonický souzvuk tónů v nás vyvolává příjemné pocity a rádi jim nasloucháme. Pokud spolu tóny vzájemně neladí, říkáme o tomto zvuku, že je disharmonický a jeho poslech je nám většinou nepříjemný.

Mezi hudbou a malířstvím existuje zvláštní propojení. Zdá se, že hudba byla významnou inspirací abstraktních malířů. Podobně jako abstraktní umění,

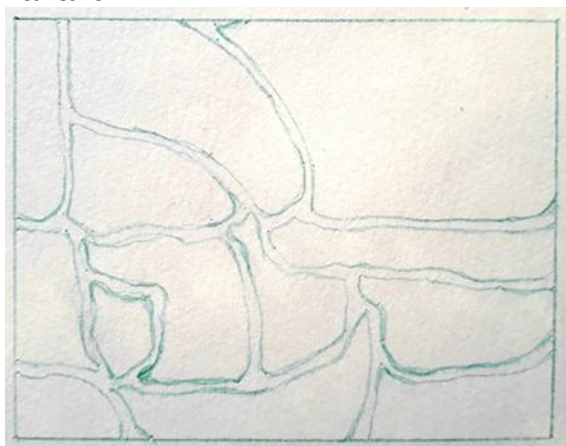
nenapodobuje a nezobrazuje nic, co můžeme vidět v reálném světě okolo nás. V hudebním a malířském oboru dokonce používáme stejné pojmy jako: harmonie, tón, stupnice, kompozice, dynamika a rytmus. Zmínky o spojitosti barev a tónů se prý objevují už v prastarých textech staroindických véd. Ve středověku umělci rozdělili barevnou škálu do sedmi barev a hudební stupnici do sedmi tónů. Odtud byl už jen krůček k zajímavým experimentům, v nichž se prolínalo výtvarné a hudební umění. Někteří lidé jsou také obdařeni zvláštní schopností – dokáží vidět hudební tóny a naopak slyšet barvy. Tuto schopnost pravděpodobně měl i významný malíř Vasilij Kandinskij. Dochovaly se jeho poznámky k barvám zvuků nástrojů: trubka zní podle nich žlutě, viola a alt oranžově, tuba a bicí nástroje červeně, fagot fialově, violoncello a varhany modře a housle zeleně.

Najít kombinaci barev, která lahodí lidskému oku a je tedy harmonická, je úloha stará jako umění samo. I Alois Bílek se pokoušel tyto otázky probádat, a to teoreticky (je autorem přednášky *O barvách*) i prakticky (vytvořil řadu akvarelových maleb, v nichž zkoumal vzájemné působení barevných ploch).

Ty sám si můžeš vyzkoušet, jakou mají barvy moc. Lze využít jejich přirozených vlastností, kdy zelené a modravé odstíny dokáží člověka uklidnit, červená, oranžová a žlutá naopak probouzí jeho energii. Také můžeš experimentovat s intenzitou barvy a některé obrazy namalovat temné, jiné zase pomocí úplně světlých barev. Takto vytvoř sérii různě barevných obrázků a poté zkoumej, jak na Tebe působí.

Zadání – jak na tvorbu:

Jako základ Ti poslouží právě obraz Aloise Bílka. Pomocí pastelky si načrtni několik menších formátů s rozmístěním jednotlivých tvarů. Pokud se Ti nepodaří zachytit je přesně a všechny stejně, nic se neděje, mnohem více nás dnes zajímá barva. Obrázky si předkresli raději maličké, díky tomu budeš mít dost sil vyzkoušet si více variant.

Každý z těchto drobných obrázků pak vybarvi jinými kombinacemi barev. Pokus se třeba namalovat obraz, který bude veselý, smutný, strašidelný nebo něžný, a to vše jen za použití různých barevných odstínů.

Velkou pomocnicí se Ti může stát i hudba. Během malování můžeš poslouchat své oblíbené skladby, nebo si ke každému obrázku pustit jiný hudební žánr. Renesanční, jazzová i elektronická hudba, hudba přírodních národů, každá z nich má schopnost působit na člověka a i Tobě napoví, jakou barvu si zvolit a kam ji v obraze umístit.

Co budeš k vlastní tvorbě potřebovat:

- papír – nejlépe tvrdý

- vodové nebo akvarelové barvy
- vlasové štětce
- nádobu s vodou
- hadřík
- pastelky

Inspirace – barevné varianty jedné kompozice:

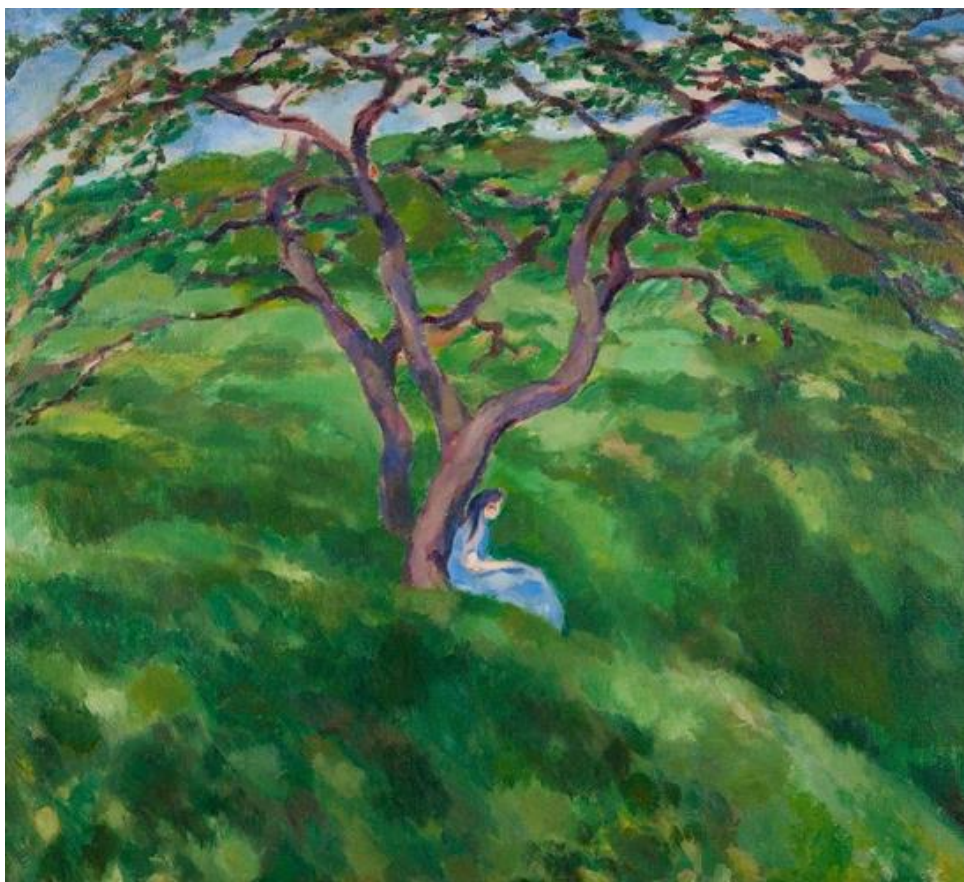

Na závěr můžeš otestovat, jak se Ti tento experiment podařil. Ukaž svá díla třeba mamince, aby Ti řekla, který z obrázků se hodí k její dnešní náladě.

Pokud by se Ti zdál námi zvolený obraz příliš složitý, můžeš si vytvořit barevné varianty třeba některé z těchto Bílkových kompozic, nebo si vymyslet svou vlastní.

ZELENĚNÍ ZELENÉ

Jindřich Prucha, *Pod stromem*, 1912, olej na plátně

Podle dochovaných pramenů byl Jindřich Prucha plachý, nevýbojný a nerozhodný člověk. V jednom desetiletí však vytvořil více než 200 obrazů. Nebyl pouze malířem, miloval hudbu, hrál na housle, zajímal se o literaturu a filosofii. Fascinoval ho řád světa, koloběh přírodních cyklů a souznění živých bytostí s přírodou.

V jednom ze svých dopisů popsal úžas nad proměnami krajiny, kterou se rozhodl zachytit na svých obrazech. „Zajímá mne teď myšlenka lesa smrkového. Cítím jeho mohutnost a musím ji do plátna vložit děj se co děj! Zvolím k tomu větší rozměry, větší, než jakých jsem až dosud užíval. Musí to být monumentální. A přitom mne pořád poutá volné stříbřité nebe nad zeleným obilím a sivým žitem, kyprým, pohyblivým. Celé kouzlo a tajemství června, měsíce, který se mně teď stává nejmilejším.“

Pruchův obraz *Pod stromem* dokládá malířovu vůli překročit naturalismus, a prostředkem k naplnění tohoto záměru se mu stává barva. Je to právě bohatá barevnost, která je v Pruchově obraze nositelem vyjádření intenzivního, až mystického vztahu autora k přírodě.

V polovině března 1912 Prucha odjel k rodičům do Železných hor, kde namaloval sérii obrazů rozkvetlých jabloní. Jeho obrazy zde vznikaly v malém starém domku, v rytmu zdejšího klidného života a proměn krajiny ročními obdobími.

Zadání úkolu na doma / ZELENĚNÍ ZELENÉ:

V přírodě lidé odpradáвна nacházeli klid. I my v dnešní době vyrážíme na výlety a putujeme křížem krážem krajinou, někdy pěšky a někdy na kole. Velkou vzácností jsou chvíle, které může člověk strávit v přírodě sám. Možná jsi už i Ty někdy takovou chvíli prožil. Poblíž není nikdo, kdo by si s člověkem povídal a odváděl tak jeho pozornost od úžasných výjevů, které má přímo před očima. Když se člověk o samotě posadí na nějaké krásné místo, má najednou mnohem víc času pro vnímání krajiny v okolí.

Po chvilce může zaslechnout ptáky, kteří v domnění, že už odešel, začínají znovu zpívat. Může sledovat brouky na listech rostlin a mravence mířící k mraveništi. Pozorovat pohyb vlnící se trávy a šumících stromů. Vidět proměny barev, když kolem přeběhne stín mraku, chladné odstíny temných zákoutí a jasné teplé barvy na místech, kam dopadá sluneční světlo. Může cítit vůně trávy, dřeva a květů, vnímat vítr, sluneční teplo a svůj klid.

Stejně jako postava na obraze od malíře Jindřicha Pruchy. Je na něm krásná zelená louka s jabloní, pod kterou sedí dívka. Pečlivě se podívej na tu zelenou travu. Není všude stejně zelená. Čím to asi je? I stíny větví v tom hrají roli. A pak i různé traviny, které na louce rostou.

Zadání – jak na tvorbu:

Vyzkoušej si to i Ty, použij například akvarelové pastelky nebo vodové barvy a jejich kombinací namaluj louku plnou odstínů zelené barvy. Když budeš k zelené přimíchávat různé druhy modré, fialové, hnědé a šedé, vzniknou odstíny, které můžeš v přírodě zahlédnout ve stínu větví, v průhledech do hlubokého lesa nebo brzy ráno a pozdě večer, kdy není na obloze slunce. Přimícháním žlutých okrových, oranžových, rezavých a červených barev vytvoříš odstíny, které v trávě vytvářejí jasné sluneční paprsky.

Ještě Ti poradíme: než se pustíš do svého díla, vyjdi na chvíli ven. Pokud máš ve svém okolí zahradu, park, nebo alespoň kousek trávníku s osázenými stromy, můžeš i tam přímo pozorovat kolik druhů zelené barvy nám příroda nabízí. Po návratu domů si můžeš vytvořit také malý barevný vzorník. Schválně, jak široká škála zelené se Ti podaří namíchat?

Co budeš k vlastní tvorbě potřebovat:

- papír – nejlépe tvrdý
- vodové nebo akvarelové barvy
- vlasové štětce
- nádobu s vodou
- hadřík
- akvarelové pastelky

Inspirace – barevný vzorník:

HLEDÁNÍ OBRAZU

Zdeněk Macek, *Kompozice*, kolem r. 1930, olej na skle

Přestože se Zdeněk Macek nechtěl živit výtvarným uměním, během svého života vytvořil velké množství velice originálních abstraktních obrazů a barevných objektů. Na konci 20. let, kdy krátce pobýval v Paříži, si vytvořil rozsáhlou síť kontaktů s pařížskými umělci a s mnohými z nich udržoval přátelství po zbytek svého života. Mnoho jeho obrazů je malováno s mimořádnou uvolněností a energií a prozrazují zájem o linii a jednoduché formy. Řada děl však zaujme především výtvarnou technikou, kterou jsou vytvořena. Jedná se často o malbu na skle, která v moderním umění není vůbec běžná.

Zadání úkolu na doma / HLEDÁNÍ OBRAZU:

Jak už bylo zmíněno, Zdeněk Macek měl odvahou experimentovat. Samotná výtvarná technika malby na skle je toho dokladem. Jde totiž o techniku, při níž musí umělec počítat s působením náhody. Když se barva nanáší na povrch, který ji nevsákne jako papír, může se stát, že se v některých místech po povrchu skla rozlije, nezaschne dostatečně rychle a promísí se s vedlejší barvou, nebo se naopak srazí do jedné kapky. Když si obraz dobře prohlédneš, můžeš vypožorovat, co všechno se asi během jeho vzniku na skleněném podkladě dělo.

Někdy se však může přihodit, že i když umělec vytváří svůj obraz na papíře, barvy ho neposlechnou a dílem náhody nebo nepozornosti vytvoří obraz, jaký vůbec neměl v plánu. Možná se už stalo i Tobě, že jsi měl kvůli rozlité barvě pocit, že se Tvůj obraz pokazil. Nikdy v takové chvíli nezoufej, vždy se tak otevírá možnost pro

experiment. Stačí se na obraz zahledět z blízka a najednou můžeš uvidět, že některé jeho části jsou krásné a možná i krásnější, než byly před „nehodou“.

Zadání – jak na tvorbu:

Vezmi si tvrdý papír, vodové barvy a štětec. Maluj, co budeš chtít – geometrické tvary, šmouhy, cákance nebo vzory. Jednotlivé barvy můžeš za mokra rozpíjet a vzájemně tak propojovat, nebo po uschnutí naopak překrývat.

Až Tvé dílo uschne, pozorně si ho prohlédni a pokus se najít místa, která budeš považovat za krásná. Mohou mít zajímavou barevnost, nebo objevíš zvláštní kompozice tvarů. Pokud budeš chtít, můžeš si tato místa vystříhat a vytvořit tak sérii drobných „objevených“ obrázků.

Pokud bys stříhat nechtěl, existuje ještě jedna zajímavá možnost, s tou Ti mohou pomoci i rodiče. Pomocí mobilního telefonu s funkcí fotoaparátu můžeš svůj obrázek vyfotit. Funkce „přiblížení“ a „výřez“ Ti umožní vytvářet nová díla přímo na obrazovce. Po uložení Ti zůstanou na památku stejně jako neporušený původní obrázek.

Co budeš k vlastní tvorbě potřebovat:

- papír – nejlépe tvrdý
- vodové nebo akvarelové barvy
- vlasové štětce
- nádobu s vodou
- hadřík
- nůžky
- případně mobilní telefon s funkcí fotoaparátu

Inspirace – ukázky maleb a nalezených detailů:

Na závěr Ti chceme popřát, aby se Ti při Tvé tvorbě dařilo a aby Ti přinesla radost. Pokud budou mít Tví sourozenci nebo rodiče také chuť tvořit, určitě se mohou přidat – úkol je vhodný nejen pro děti, ale i pro všechny ostatní věkové kategorie.

Když se budeš chtít o svá díla podělit, můžeš je vyfotit a poslat mailem na adresu: edukace@ghmp.cz. **Budeme z něj mít v Galerii hlavního města Prahy velkou radost.**